

MODERN SVENSKA

201 22/1 73

Funderar ni på språkriktighetsproblem? Vår spalt Modern svenska be-

handlar språkfrågor av allmänt intresse, som besvaras av professor Carl-Eric Thors. Sänd in frågor till

Dagboken som vidarebetordrar dem till språkvetaren.

1. "Heter det *almanack* eller *almanacka*?" Bägge formerna är riktiga, men formerna *almanackan*, *almanackor* är enligt min uppfattning vanligare än *almanacken*, *almanacker* (som ju hör samman med formen *almanack*). Formen *almanacka* bör nog ges företräde.

2. För rätt länge sedan fick jag en fråga om uttrycket *självuppfyllande profetia*. Frågeställaren har påträffat uttrycket i rikssvensk sociologisk litteratur och undrar om det är riktigt. Jag har nu haft tillfälle att rådfråga professor Erik Allardt. Han bekräftar att *självuppfyllande profetia* är en bruklig fackterm. Det avser t.ex. det fall att någon förutser ett visst händelseförlopp men själv känner sig motiverad att handla så att utvecklingen går i den riktning han har förutsett. Uttrycket är en översättning av engelskans *self-fulfilling prophecy*; det kan sägas att det inte är särskilt lyckat, men det torde vara svårt att finna en kott och bekväm motsvarighet.

3. En frågeställare har fäst sig vid uttrycket *sjudubbel olympisk guldmedaljör* om den ånyo aktuella Mark Spitz och undrar om det skall heta *sjudubbel* eller *sjufaldig*. —

Frågan om ord på *-dubbel* och *-faldig* behandlades i den här spalten för inte så länge sedan. I dag skall jag fatta mig kort: det kan heta både *fyrfaldig*, *sjufaldig* osv. och *fyrdubbel*, *sjudubbel*. (Man har alltså i sådana sammansättningar ingen känsla av att *dubbel* betyder "två gånger"). För min del föredrar jag dock ofta ord på *-faldig*.

4. Ett samtal helt nyligen föranleder mig att ta upp ordet *respektive*. Grundbetydelsen hos ordet är "som gäller en viss av två eller flera nämnda personer eller saker", t.ex.

"A. och B. är lärare i tyska respektive engelska", vilket är detsamma som "A. är lärare i tyska och B. är lärare i engelska". Här kan bruket av *respektive* innebära en förkortning av uttrycket, och det är därför försvarligt. I andra fall har

man en känsla av att *respektive* är en onödig grannlåt, som i satsen "Pelle och Erik blev trea respektive fyra" — ingen lär kunna missförstå satsen "Pelle och Erik blev trea och fyra".

5. En frågeställare undrar om det är fel att säga "Om jag skulle ha pengar, skulle jag resa till Rom" eller om det måste heta "Om jag hade pengar osv.". — Satsen innebär tydligen att personen ifråga *inte* har pengar (den innehåller ett antagande som strider mot verkligheten). I sådana fall brukas inte *skulle*-konstruktion i normal rikssvenska, men är mycket vanlig hos oss. Om antagandet innebär en möjlighet, t.ex. "Om jag skulle vinna på tipset osv." är *skulle*-uttryck vanliga även i Sverige.

Carl-Eric Thors